

Tóth Gyula köszöntése 70. születésnapja alkalmából

Kedves Tanszékvezető Úr! Kedves Tanár Úr! Kedves Gyuszi!

Már hónapokkal ezelőtt azon gondolkodtunk, hogyan köszönhetnénk Téged 70. születésnapod alkalmából, több évtizedes vezetői, oktatói, kutatói, szakmai közéleti tevékenységednek, emberi–baráti mentalitásodnak legalább egyfajta vázlatát nyújtva. Ez komoly fejtörést is okozott eleinte köszöntésedre kész csapatunknak, a tanszék jelenlegi és volt munkatársainak. Te, aki számos köszöntőt írtál, biztos tudtál volna tanácsot adni, de most magunkra kellett hagyatkoznunk.

A kerek évforduló lehetőséget ad arra, hogy szakmai életutad fő helyszíneinek, állomásainak és szegmenseinek felvillantásával egyben tudatosítsuk az értékálló, lényeges dolgokat.

Életedben meghatározó jelentőségűek voltak egyetemi éveid (amelyek eseményei, személyiségei névnapokon, baráti beszélgetéseken sokszor visszatérnek). Talán nem véletlen, hogy a Téged köszöntő kötetben publikációs listád első tételeként szakdolgozatod jelenik meg. Címe: *Szabó Ervin könyvtárpolitikai célkitűzései és törekvései, bírálója Kovács Máté* (ELTE Budapest, 1961. – 80 fol.).

Az egyetem elvégzése után, hazakerülve Szombathelyre, első munkahelyeden, a Berzsényi Dániel Megyei Könyvtárban bontakozott ki a tehetséged, amelyhez az ismeretanyagot, muníciót (sokunk közös élményeként) Kovács Máté „iskolájában” szerezted. Sokrétű feladatod volt, hálózatszervezéssel és -fejlesztéssel, olvasószolgálat, olvasókkal, emberekkel foglalkoztál, ismerted „egész Vas megyét”. Itt letélül igazgatóhelyettesként tevékeny részese annak a csapatmunkának, amely a könyvtárat az 1970-es évek elejére az ország egyik legjobb, legmodernebb közművelődési könyvtárává tette. Itt bontakozhatott ki önállóságod, kezdeményező-készséged, döntéshozatali képességed, az újszerű, értelmes megoldások iránti fogékonyságod. Itt születtek az első felmérések, vizsgálatok, jelentések, a *Vasi Szemlé*ben megjelentek első könyvismertetéseid (történeti munkákról, kézikönyvekről), majd az első cikkek, publikációk, összegezve a szakmai tapasztalatok és újítások eredményeit.

Szakmai életed második (és több mint három évtizedes!) helyszíne a szombathelyi főiskola lett. A BDMK-ból többen is átjöttek ide, van, aki közvetlenül utánad (Kovács Mária), vannak, akik kicsivel később (Csáki Pál, Laki Miklós, majd Prejzser Paula). Ti félszavakból is értettétek egymást, hallhattuk – a főleg névnapokon felidézett – régi történeteket (az ottani családi légkörrel, közös munkatársakról, legendás személyiségekről, pl. Rózsa Béláról, Gazdag Erzsiről, Weöres Sándorról).

A képzés nem volt új számodra, hiszen használóképzés, a könyvtáros továbbképzés már az 1960-as évek eleje óta benne volt a repertoárodban, és később a népművelő–könyvtárosképzésbe is bekapcsolódtál. Itt, a főiskolán is emberi, csa-

ládiás volt a légkör, nemcsak tanszéki, hanem intézményi szinten is. A főiskola oktatói egy összekötői értekezleten még elfértek a tanácskozásteremben. a hallgató–tanár viszony is legendásan jó volt, amire ma is jó szívvel emlékeznek vissza a volt diákok. (A 2006–2007. évi EFQM-felmérések szerint ez napjainkig is az intézmény vonzó sajátossága maradt!)

Sokrétű tevékenység várt itt Rád: oktatás, tanulástámogatás, kutatás-fejlesztés, gyakorlati alkalmazás. Olyan tevékenységek ezek, amelyeket nem lehet megenni, állandó a megújulási kényszer.

Itt, a főiskolán bontakozott ki lényegretörő, hatékony vezetési stílusod. Te voltál, aki megszervezted a Könyvtár tanszéket (1973), vezetésed alatt jött létre Szombathelyen a négyéves főiskolai könyvtár szak, itt voltál negyed századon át tanszékvezető (közben intézményi szintű feladatokat is vállaltál a tudományos munka irányításában, egy időben tudományos főigazgatóhelyettesként, illetve a tudományos tanács elnökeként).

Vezetői tevékenységedet egyaránt áthatotta a szakmai igényesség és az emberiség, a könyvtárosi és tanári–nevelői szerep integrált vállalása. Munkatársaidat példamutatóan segítetted szakmai, sőt személyes problémáik megoldásában. A szakma szerint is az ország egyik legstabilabb, folyamatosan fejlődő, a változásokra odafigyelő, kutató–fejlesztő kollektívájának irányítója és inspirálója lettél, gyakran vállalva az „első”, az „úttörő” szerepét.

A hallgatókkal való kapcsolatra szintén az említett összetettség volt jellemző; egyszerre voltál könyvtáros, tanár, oktató és nevelő, akinek a „keze alól” több mint 2500 hallgató került ki, és kezdhette el pályafutását. Ők ma már a szakma derékhadát képviselik. Tanítványaiddal nem csak órakeretben, előadáson, szemináriumokon érintkeztél, a kapcsolat sokkal előbb volt! Támogattad egyesületük megalapítását és működését, fejlődését – a SZOKHE tanár-elnökeként is. és számos szakmai konferencián és kötetlen programon vettél részt.

Ezen túl a legtehetségesebb, legambiciózusabb hallgatók tudományos diákköri munkájának ösztönzője, moderátora is voltál Kovács Máriaival együtt, a tudományos felkészítés szakmai irányítója. A szombathelyi hallgatói tudományos műhely kiváló eredményeket ért el az Országos Tudományos Diákköri Konferenciákon (felejtethetlen emlék az „alföldi aratás”, amikor a XXIV. OTDK-n Békéscsabán két hallgatód is I., illetve II. díjat, valamint különdíjat szerzett).

A vezetési és oktatási munka állandó megújítást igényel: elévülhetetlen érdemeket szerezte a könyvtárosképzés stratégiájának, tartalmának, módszereinek megújításában, fejlesztésében (ide tartozik pl. a tanár+könyvtár szak országos érvényű tantervének kidolgozása 1972-ben, annak 1984-es módosítása, valamint 1989-ben, 1992-ben, 1997-ben az önállóan megújított, országosan is modellértékű szombathelyi tanterv kidolgozásának irányítása, szintézisbe foglalása). Tudományos igényesség, a rendszerezés, rendszeralkotás, az elemzés és szintézis igénye és képessége jellemezte tanszékvezetői, tanterv-, tantárgyfejlesztési és oktatói munkádat.

Nevedhez fűződik a tanszék két kutatási műhelyének koncepcionális megtervezése, megteremtése, a munkatársakkal való szoros együttműködéssel. Az I. műhely a *könyvtártudományi*, ahogy később neveztük, *könyvtár- és információtudományi*, a könyvtárak társadalmi szerepvállalásait, tevékenységével kapcsolatos kereteket, történeti folyamatokat, tényeket, információkat, eredményeket, problémákat, lehe-

tősegeket elemző, feltáró, szintetizáló elméleti és empirikus kutatások köre. Ezekben az információs és tudástársadalom igényeinek megfelelően egyre nagyobb teret kapnak komplex könyvtári szerepek, feladatok, a könyvtár információ- és tudásközvetítő szerepének sokoldalú elemzése, továbbá a kutatás mellett a fejlesztésekbe való bekapcsolódás.

Számos közös tanszéki kutatást irányítottál, fogtál össze, pl. „Az iskolák és pedagógusképző intézmények médiatárainak létrehozása és fejlesztése”, 1976–1978. „A pedagógusképző főiskolák könyvtárainak együttműködési modellje és szervezése”, 1988–1990, vagy a könyvtár-informatikai képzés fejlesztése a LISTEN TEMPUS Projekt segítségével, 1994–1997. Ebben a kutatóműhelyben értelemszerűen helyet kaptak saját egyéni kutatásaid: a könyvtár történeti szerepe, szerepváltozásai (ezen belül részletesen is a nyilvános közkönyvtáraké, az iskolai könyvtáraké, kiskönyvtáraké). A tanszék számára is nagy büszkeség, hogy a Horváth Tibor és Papp István nevével fémjelzett *Könyvtárosok kézikönyvének* mérvadó szerzője lettél!

A tanszék 2. kutatási műhelye azzal a céllal alakult, hogy a könyvtár- és információtudományi kutatások eredményeit az oktatásban, képzésben, továbbképzésben alkalmazzuk, illetve, hogy az oktatást-képzést mint tudásátadási folyamatot fejlesszük, hogy tudományos elemzésnek vessük alá a képzés stratégiáit, tartalmát, módszereit, majd eljárásokat, újabb irányokat, eszközöket dolgozzunk ki azok megújításához. E téren is példát mutattál nekünk, képzéstörténeti, elméleti, szervezési, stratégiai, módszertani tanulmányaiddal, a tanterv- és tantárgyfejlesztésekkel, jegyzeteiddel (*Könyvtártörténet, Könyvtár és társadalom: bevezetés a könyvtári ismeretekbe, Kutatásmódszertan*). Ez utóbbiak ma is beszédtemák a mai és végzett hallgatók körében, és a tudományos megközelítés, alaposág példamutató munkái.

Mindkét műhelymunkára vonatkozik, hogy sikeresen adtad át azt a szakmai igényességet, mentalitást, türelmet, mely szükséges ahhoz, hogy adatokat nyerjünk, azok elemzésével információkat, amelyek megbízható szakmai tudásanyagá szervezhetőek. Mementóként őrizzük a tanszéki irattárban egy teljes polcot kitöltő „nyersanyagát”, közbenső adatanyagát a Te irányításoddal végzett, *A pedagógusképző főiskolai könyvtárak összehasonlító vizsgálata* című kutatásnak!

A kutatáshoz értelemszerűen kapcsolódik a *feltárt tudás publikációkban, konferenciákon, szakmai fórumokon való ismertetése, terjesztése*. A megjelenés előtt álló születésnapra köszöntő kötet legterjedelmesebb része a publikációs tevékenységedet bemutató rész. A „Tóth Gyula” kutatási–publikációs vonulatok (történeti, elméleti, egyes könyvtártípusokhoz, vagy nagy személyiségekhez kötődők, a könyvtárosképzéshez, azok új és komplex vetületeihez, eredményeihez kapcsolódók) oly gazdagok, hogy külön-külön elemzést, méltatást, tanulmányt igényelnének. A köszöntő kötetben e vonulatok egyikének felvázolására található példa (Katsányi Sándor: *Levél Tóth Gyula Tanár Úrhoz Szabó Ervinről – de nemcsak róla* címmel).

Külön feldolgozást igényelne az általad koordinált tantervfejlesztések, tantervi programok szabványvétele, beleértve az egyetemi szak bevezetésével kapcsolatos szakmai terveket, koncepciókat. A kiadványok mellett nagyon fontosak a hazai és nemzetközi konferenciákon tartott előadásaid, illetve a konferenciaszervező szereped (pl. a „legendás” LISTEN TEMPUS 1997. évi zárókonferencia, amelynek több mint 200 hazai és külföldi résztvevője volt).

Az oktatási, kutatás-fejlesztési, publikációs és szakértői tevékenységhez kapcsolódik az ember szakmai életének egyfajta szintézise: *a szakmai és tudományos közéleti munkásság*. Ennek leglényegesebb mozzanatai közé tartoznak a Magyar Könyvtárosok Egyesületében betöltött fontos vezetőségi funkcióid, a VEAB Könyvtártudományi Munkabizottsága elnöki teendői (1990–1998), a Kovács Máté Alapítvány kuratóriuma elnöki teendőinek ellátása (jelenleg is).

Munkásságod a nagyon fontos helyi, regionális, országos szerepvállaláson túl *nemzetközi dimenziókat* is átfogott: itt csak néhányat említünk: Kovács Mária 1989-es stuttgarti kapcsolatfelvételt követően a bilaterális szerződés megkötése Peter Vodosek tanszékvezetővel, a kooperáció dinamikus fejlesztése, valamint a jórészt ennek köszönhetően is alaposan kimunkált LISTEN TEMPUS JEP (1994–1997) témavezetése.

Ha egy téged nem ismerő ember olvassa ezt a köszöntőt, illetve a Neked ajánlott írásokat, ő is világosan láthatja, milyen sokat jelentett nekünk, a tanszéknek, a főiskolának, a szakmának, a városnak, megyének, régióknak, országnak, hogy életed, energiád javát a fenti tevékenységekre fordítottad, hogy felismerted a könyvtárosi szerepekre ható változásokat, hogy a könyvtár szak (informatikus könyvtáros szak), bölcsész, humán értékeket megőrizve magába integrálhassa a technikai és szervezési-vezetési összetevőket is! Alapelveidet most is követjük, újítunk, fejlesztünk, de úgy, hogy az időtálló alapértékeket szem előtt tartjuk.

Amikor a tanszék két kutatási műhelyét tudatosan fejlesztjük, a hagyományok és az újítások ösvényén járunk. Az informatikus könyvtáros mesterszak szakirányaként tudatosan választottuk az információ- és tudásmenedzsmentet, amely a könyvtárosi szereplehetőségek körét is távlatokba helyezi, megkövetelve a könyvtári-információs, kommunikációs, technikai, menedzsment kompetenciák összehangolt fejlesztését és alkalmazását.

Azt is megtanultuk Tőled, hogy előbb a nagy kereteket kell látni, és abba szükséges illeszteni a részleteket. Erre 2008 áprilisában, a SZOKHE-konferencián Ragnar Audunson professzor előadásában kiváló támpontot kaphattunk mindnyájan a konferencia résztvevőjeként. Az EUCLID volt elnöke logikusan vezette le, hogy a multikulturális és digitális tudástársadalomban a világ egyetlen könyvtár lesz, vagyis „könyvtár lesz az egész világ”.

Munkásságoddal, életutaddal, emberi tartásoddal és folyton megújuló energiáddal, friss szellemeddel Neked is fontos szerep jutott ebben az örömteli folyamatban!

Maradj velünk továbbra is. Isten éltesse, jó egészséget, sok boldogságot kívánunk Neked és kedves Családodnak is! Munkatársaid, barátaid, tisztelőid nevében

Pálvölgyi Mihály–Murányi Péter